

2. EKSPERTU SANĀKSME

“LIFE Ecosystem Services” Ekosistēmu pakalpojumu novērtējuma STRATĒGISKO REKOMENDĀCIJU

IZSTRĀDES LATVIJAI ietvaros

02/03/2017/ biedrība «Baltijas Krasti»
Rīga

PRIEKŠIZPĒTES REZULTĀTI

Konceptuālais ietvars: Ekosistēmu pakalpojumu pieeja - instruments ilgtspējīgas attīstības īstenošanai

Biedrība «Baltijas krasti» sadarbībā ar telpiskās attīstības plānotāju Sabīni Zāgeri projekta «LIFE Ekosistēmu pakalpojumi» ietvaros

ATSKATOTIES UZ 1. SANĀKSMI

Rekomendāciju projekta plānotā struktūra

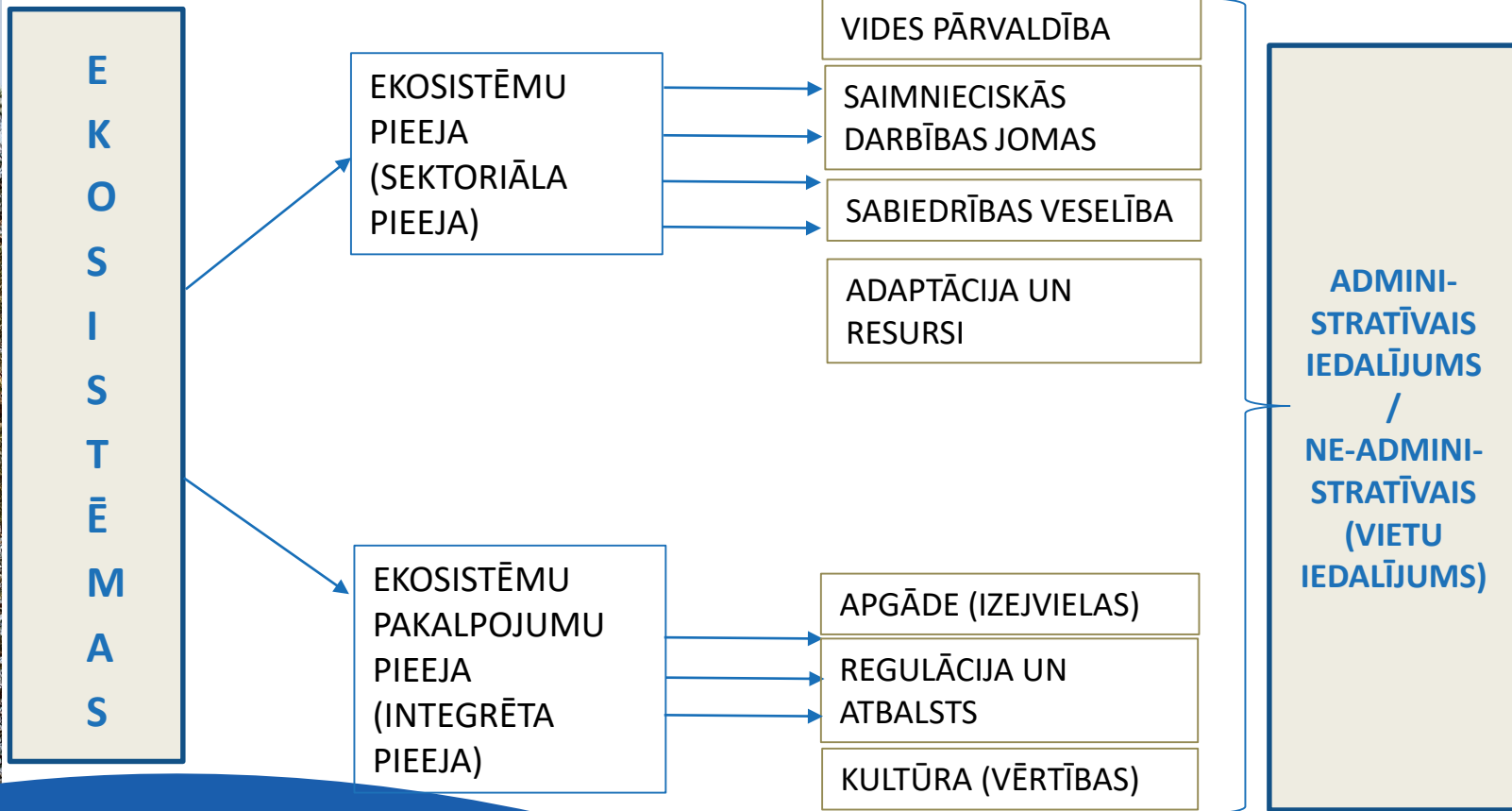
1. TEORIJA
Kas ir EPP, tās priekšrocības, aktualitāte, argumentācija, kādēļ izmantot, projekta konteksts
2. Rekomendatīvais un normatīvais ietvars (Visi līmeņi, hronoloģiska attīstība)
3. LR plānošanas sistēma un teritorijas – plānošanas līmeņi un adm. iedalījums
4. Pašvaldību tipoloģija pēc telpiskajām perspektīvām (LIAS>NAP>Reģionu IAS>Pašvaldību IAS >AP – tematiskie plānojumi < AP / IAS < ...
5. Vispārīgās vadlīnijas EPP integrācijai teritoriju attīstības plānošanā un teritoriju attīstības plānošanā un uzraudzībā iesaistītās puses (atbildīgās institūcijas, speciālisti, ne-speciālisti – ekonomiski aktīvās sabiedrības grupas un mazāk aktīvie EP lietotāji)
6. Vadlīnijas iesaistītajām pusēm (VARAM, Plānošanas reģioni, Pašvaldības, Institūcijas, Uzņēmēji...
7. Vadlīniju pārnese uz atīstības scenāriju modelēšanas plānošanas rīku: principi rīka izveidei
8. Noslēguma secinājumi, rekomendācijas no konsultatīvās atbalsta grupas

**ĪETVARS –
TEORIJA &
REGULĒJUMS**

**FONS -
TERITORIJAS
& ADRESĀTI**

**VADLĪNIJAS –
ADRESĀTI &
FORMĀTS**

Ilgspējīga attīstība /ekosistēmu pakalpojumu pieeja

REKOMENDĀCIJU KONCEPTUĀLAIS IETVARŠ

Ekosistēmu pakalpojumu pieeja - ilgtspējīgas attīstības principu īstenošanas pieeja?

Ilgspējīga attīstība - attīstība, kas nodrošina šodienas vajadzību apmierināšanu, neradot draudus nākamo paaudžu vajadzību apmierināšanai (ANO konference "Vide un attīstība", 1992).

Apvienoto Nāciju Organizācijas Vides un attīstības konference (UNCED), kas notika Riodežaneiro 1992.gadā, noteica *pamatprincipus un rīcības programmu ilgtspējīgas attīstības sasniegšanai.*

Riodežaneiro deklarācijā "Par vidi un attīstību" definētie principi galvenokārt runā par taisnīgumu, līdzsvara meklējumiem un līdzsvara atjaunošanu.

Taisnīgums un līdzsvars ilgtspējīgas attīstības principos

REKOMENDĀCIJU KONCEPTUĀLAIS IETVARŠ

Ekosistēmu pakalpojumu pieeja - ilgtspējīgas attīstības principu īstenošanas pieeja?

Starppaaudžu taisnīgums un starpvalstu taisnīgums!

Taisnīgums laikā un telpā!

Līdzsvars – cik ražots, cik patērēts – kā ražots, kā tērēts!

Līdzsvars – nozarēs, interesēs, vajadzībās!

Līdzsvars laikā un telpā!

PRINCIPU īpašā loma slēpjas definētajās nostādnēs, virzienos un kritērijos, ko tie ietver, kā arī robežās, kādas un kur tiek novilkta!

Taisnīgums un līdzsvars ilgtspējīgas attīstības principos

kopējas, bet diferencētas atbildības princips

demokrātiskas **institūcijas**, kas ir **iejūtīgas** pret cilvēku **vajadzībām**

starppaaudžu un vienas paaudzes taisnīgums
demokrātiskums
efektivitāte

Integritāte / **viengabalainība** - veidot cilvēku un vides attiecības tā, lai saglabātu ekoloģiskās sistēmas vienotību un uzturētu neaizstājamās dzīvību uzturošās sistēmas, uz kā balstās cilvēku labklājība.

1. Ekosistēmu pakalpojumu pieeja – instruments ilgtspējīgas attīstības ĪSTENOŠANAI

SAPRATNE. Ekosistēmu pakalpojumi – devums – beznosacījuma gādība!

Sabiedrības uztverei labi saprotama forma:

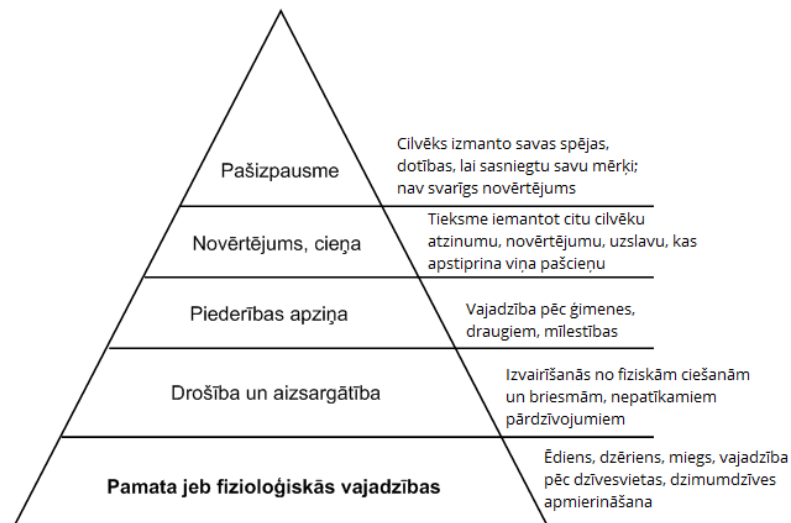
Ekosistēmu pakalpojumi - sapratne pēc lietojuma mērķa:

- Apgāde;
- Regulācija un atbalsts;
- Kultūra

Līdzīgi kā vajadzību piramīdā veicina pārdomas par prioritātēm:

Kas ir vajadzības, kas ir vēlmes un kas tikai iegribas!

Abrahama Maslova vajadzību piramīda

1. Ekosistēmu pakalpojumu pieeja – instruments ilgtspējīgas attīstības ĪSTENOŠANAI

8

Konkrēta pieeja un metodes

Vērtību kartēšana pamata dimensijās – apvienojot biofizikālo, sociālo, ekonomisko novērtējumu, gūts integrēts situācijas novērtējums ! Svarīgs aspekts vienlīdz kvalitatīvi novērtēt!

Pieeja konkrētiem mērķiem un apstākļiem,

Indikatoru atlase, pamatojoties uz vietas specifiku - personalizēts situācijas novērtējums – ietilpība un sliekšnis; sabiedrības sapratne un interese (lietotāji un iedzīvotāji); radošā ekonomika – scenāriji.

Pieeja adekvātiem lēmumiem,

Prioritāšu noteikšana balstoties uz argumentiem, kas gūti novērtējumā;
Vienuviet materiālo interešu citviet aizsardzības interešu dominējošā svāra līdzsvarošana;
Tālredzīgu lēmumu pieņemšana.

2. LIFE «Ekosistēmu pakalpojumi»

Galvenais mērķis

- veicināt uz ekosistēmu sniegto pakalpojumu novērtējumu balstītu ilgtspējīgu lēmumu pieņemšanu;
- veidot sabiedrības vides apziņu par ekosistēmu pakalpojumiem un to novērtēšanas nozīmi.

Rekomendāciju izstrādes procesa pamatjautājumi:

Kas un kur esam mēs?

Kāda ir Latvijas specifika? *Zaļa* dabā – bet cik *zaļa* domāšanā?

Kādu atbildību nesam par to, kas notiek globālajā līmenī?

Uz kādu valstu rēķina mums pieejama labklājība, kam pieejama labklājība uz mūsu rēķina?

Kādu galējību līdzsvarošanai mums jārod risinājumi vietējā līmenī?

3. Tendences un izaicinājumi telpiskās (teritoriju) attīstības plānošanā Latvijā - ko varam risināt izmantojot ekosistēmu pakalpojumu pieeju un metodes

10

Pieeja – instruments, lai:

- Novērstu pastāvošās **nepilnības** plānošanā (domāšana un plānošana administratīvajās robežās (ne-telpās), standartizēšana, finansiālā atkarība & centralizācija)
- Novērstu **nesakritības** plānos un darbos (ilgtspējīgas attīstības principi)
- Veicinātu spēju objektīvāk **vienoties – motivēti sadarboties**
- No ierobežojumiem uz pamācībām un priekšlikumiem**
- Gadījumi – kad, kādēļ un kā – bez standartizēšanas!**
- **Jēgpilns situācijas novērtējums + ambīcija = scenāriji!**

3. Tendences un izaicinājumi telpiskās (teritoriju) attīstības plānošanā Latvijā - ko varam risināt izmantojot ekosistēmu pakalpojumu pieeju un metodes

Vai zinām un saprotam **vērtības konkrētā vietā**, teritorijā – **ekspertīze** (eksperta $\Leftrightarrow$ ne-eksperta) – cik labi izvērtējam kapitālu (cilvēku un dabas)?

Vai ir apzinātas **iesaistītās puses**: vērtību lietotāji, atbildīgie attīstītāji, katras puses **nostāja, sapratne**

Vai ir pieejami **dati un informācija**, uz kuriem balstīties **lēmumos un rīcībās (objektivitāte)**

Stratēģiskie **mērķi** – Ilgtermiņa attīstības prioritātes – Rīcības virzieni – uzdevumi – aktivitātes + finansējums – **no vispārējā uz konkrēto reizēm nenonākam.**

vērtību kartēšanas un novērtēšanas rezultāti kalpo par **argumentu**, ko plānot, kā rīkoties - **izsaka arī specializāciju, vīziju un scenārijus (teritorijas un lietotāji)**

3. Tendences un izaicinājumi telpiskās (teritoriju) attīstības plānošanā Latvijā - ko varam risināt izmantojot ekosistēmu pakalpojumu pieeju un metodes

12

Galējību līdzsvarošana, personalizēta pieeja, novērtējuma rezultāti pret interešu spiedienu:

Saimnieciska rakstura un dzīvojamās vides **saprātīga noslodze**, resursu patēriņš, darbību **intensitāte**, atbilstīga teritoriju izmantošana, ņemot vērā ekosistēmu īpašības un iespēju robežas.

Īpašas nozīmes vērtību vietas (ĪADT & KM) sistēmas pilnveide, teritorijas sabiedrībai – adekvāta izmantošana laikā un telpā – intensitātes kompromiss caur vēlamiem scenārijiem, individuāla pieeja aktivitāšu plānojumā.

4. Secinājumi par 1.-3.punktu: priekšizpēte, kā pamatojums 2.nodevuma saturam

13

- Ekosistēmu pakalpojumu pieejas loma Latvijas telpiskās (teritoriju) attīstības plānošanā, EPP vieta plānošanas sistēmā Latvijā;
- Telpu, teritoriju un vietu tipoloģija & ekosistēmu pakalpojumu pieejas izmantojuma līmeņi: 1. ideoloģiska ievirze, 2.vispārīgs novērtējums, 3.detalizēts novērtējums (matrica);
- Telpu, teritoriju un vietu tipoloģijas izstrāde, pamatojoties uz Latvijas TAP sistēmu un veikto EPP novērtējumu pilotteritorijās.
  - Plānošanas sistēma Latvijā
  - Dokumenti un iespējas tajos
  - Tipoloģijas izstrāde – dažādie teritoriālie dalījumi – rezultāts!
  - EPP integrācija – ideoloģija; vispārējs novērtējums; detalizēts novērtējums, scenāriju modelēšana

Plānošanas sistēma Latvijā

14

**Plānošana laika un līmeņu dimensijās
- likumdošana un atvasinātie MK noteikumi**

Nacionālais --- Reģionālais --- Vietējais līmenis

**Ilgtermiņa un vidēja termiņa / ideoloģiskais un telpiski
piesaistītais plāns**

TAP dokumenti --- detalizācija (ideoloģija, rīcības)

Ilgspējīgas attīstības stratēģija

Attīstības programma

Teritorijas plānojums

Plus vēl: lokālplānojums, detālplānojums

TERITORIJU KLASIFIKĀCIJA

15

PLĀNOŠANAS
SISTĒMA UN
TERITORIĀLAIS
KONTEKSTS

NACIONĀLĀ
TELPISKĀ
PERSPEKTĪVA
(LIAS 2030)

PLĀNOŠANAS
REĢIONU IAS

ĪADT UN KM

VIETĒJO
PAŠVALDĪBU
IAS; AP; TP

EPP attiecināmība – ideoloģija / vispārējs
novērtējums / detalizēta matrica

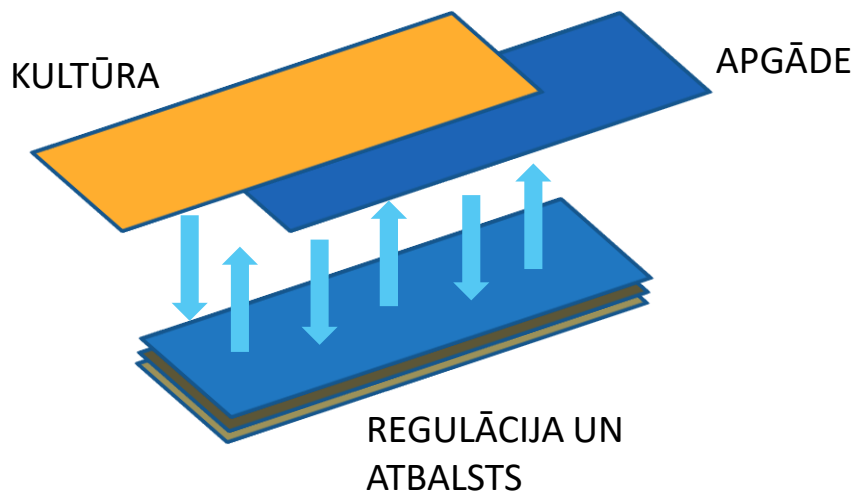

2. EKSPERTU SANĀKSME

*"LIFE EcosystemServices" Ekosistēmu pakalpojumu novērtējuma
STRATĒGISKO REKOMENDĀCIJU IZSTRĀDES LATVIJAI ietvaros*

02/03/2017/ biedrība «Baltijas Krasti», Rīga

PALDIES!

SARUNAI...

Ilgspējīga attīstība un ekosistēmu pakalpojumi. REKOMENDĀCIJU KONCEPTUĀLAIS IETVARŠ: *Ekosistēmu pakalpojumu pieeja – ilgtspējīgas attīstības principu īstenošanas pieeja?*

- 1. Ekosistēmu pakalpojumu pieeja - instruments ilgtspējīgas attīstības īstenošanai - konkrēta pieeja un metodes, konkrētiem mērķiem un apstākļiem, adekvātiem lēmumiem**
- 2. Projekts "LIFE Ekosistēmu pakalpojumi" (ar atsauci uz 1.eksperu sanākumi - projekta mērķi, būtība, darbības formas, rezultāti uz 2017.gada sākumu)**
- 3. Tendences un izaicinājumi telpiskās (teritoriju) attīstības plānošanā Latvijā - ko varam risināt izmantojot ekosistēmu pakalpojumu pieeju un metodes (galvenais temats)**
- 4. Secinājumi par 1.-3.punktu: priekšizpēte, kā pamatojums turpmākā darba saturam:**
  - Ekosistēmu pakalpojumu pieejas loma Latvijas telpiskās (teritoriju) attīstības plānošanā, EPP vieta plānošanas sistēmā Latvijā
  - Telpu, teritoriju un vietu tipoloģija & ekosistēmu pakalpojumu pieejas izmantojuma līmeņi:
    - 1. ideoloģiska ievirze, 2.vispārējs novērtējums, 3.detalizēts novērtējums (matrica)**
  - Telpu, teritoriju un vietu tipoloģijas izstrāde, pamatojoties uz Latvijas TAP sistēmu un veikto EPP novērtējumu pilotteritorijās

